

Obrázky z Vratislavic nad Nisou

MAREK ŘEHÁČEK

Skleněné vratislavické peníze. Je to trochu taková legenda, o níž se vypráví dodnes.

Ve skutečnosti nešlo přímo o místní skleněnou měnu, ale o tzv. nouzová platidla, která pro své zaměstnance v časech nedostatku mincí vydávala továrna na koberce. Mince byly v hodnotách 5, 10, 20 a 50 haléřů a lišily se nejen vytlačeným nominálem, ale i barvami – 5 haléřů průsvitnou světle modrou; 10 haléřů neprůsvitnou černou; 20 haléřů průsvitnou světle zelenou a 50 haléřů průsvitnou hnědou. Na druhé straně mince byl vytlačen nápis J. GINZKEY M. Všechny „peníze“ měly knoflíkový tvar, průměr 18,5 mm a hmotnost od 2,6 do 3,3 gramu. Výroba probíhala ručním lisováním pomocí formového razidla a speciálních kleští v dnes již neznámé dílně v Jablonci nad Nisou. Původně byla tato skleněná nouzová platidla určena pouze pro výplatu části mezd zaměstnancům a pro použití v podnikových prodejnách. Brzy se však těšily takové oblibě, že se staly běžným platidlem nejen mezi přibližně 1 500 zaměstnanci podniku, ale i mezi asi 6 000 obyvateli Vratislavic. V oběhu zůstaly ještě nějaký čas po vydání prvních československých mincí. Archiv firmy Libea a rodáků (Schwarz, Möller)

Peníze, peníze, peníze. Hrály svoji důležitou roli v 19. století, kdy ve Vratislavicích propukl doslova boom zdejšího kobercářství. Bohatli nejen Ginzkeyové a vedení jejich podniku, ale i běžné zaměstnanci. Který z nich asi nedaleko vrcholu Císařského kamene ztratil tuto stříbrnou zlatku, kterou nedávno našel všímavý hledač? Zlatka se dochovala v hlíně téměř netknutá. Jak by asi po stu letech dopadla naše papírová dvoustovka?

Na svahu Císařského kamene se našla mince z roku 1879 uherské ražby z mincovny ve slovenské Kremnici. Jde o jeden zlatý čili forint. Sice nese maďarské nápisy a symboly, ale v rámci Rakousko-Uherska bylo klidně možné s ním zaplatit i ve Vratislavicích nad Nisou.

Archiv Ondřeje Marčáka

Vratislavice nad Nisou a peníze za starých časů. Přes veškerou prosperitu, kterou přinášela zdejším lidem výroba koberců, nebývalo jednoduché vydělat tu velké peníze. Šichty ve fabrice od nevidím do nevidím, uskromňování se, ohromné nasazení a nemožnost být nemocný. Opravdové bohatství tu bylo opravdu jen pro pár vyvolených, většina se měla dobře, někdo sotva přežíval. Nemůžeme si ty staré časy úplně idealizovat podle krásných vil a veselých setkání zdejších spolků. Továrník sice většinou nebyl onen krutý vykořisťovatel ze socialistických učebnic, ale popravdě byl ochoten platit jen a jen za velkou dřinu. Dělníci se snažili zabezpečit, jak to jen šlo, a právě proto se také okolo továrny

rozvíjely související činnosti, jako bylo zaměstnanecké bydlení či prodej potravin a pečiva. Vyhlášené bylo konzumní družstvo *Einheit* čili Jednota, které se staralo o zásobování potravinami. Vedle lepších a horších období firmy, která měla v konečném důsledku vliv i na to, jak si vydělávali a žili zdejší dělníci, bylo také zcela zásadní, jak se vyvíjela celková politická situace. Za Rakouska-Uherska tu byl překvapivě dlouho klid. A i po vypuknutí první světové války se díky válečné výrobě Vratislavickým docela dlouho dařilo a hrůzy války byly daleko. Pak však logicky přišly hospodářské problémy, hlad a nedostatek peněz nahrazovaných skleněnými nouzovými platidly. Ty jsou dnes ovšem ceněnou raritou.

Poukázky JGM v hodnotě jedné a dvou korun bylo možno směnit za zboží v Konzumním spolku Jednota nebo u ostatních prodejců ve Vratislavicích nad Nisou. Sběrka Roberta Petřeka

Ti, jimž se dařilo: Vánoční chvíle pod stromečkem v rodině Wenzela Hübnera; veselou chvíli doplňují i prarodiče Halbigovi. Josef Halbig býval vedoucím návrhářského atelieru u Ginzkeyů. Sběrka Severočeského muzea v Liberci

Vratislavické děti se do vydělávání peněz musely za Rakousko-Uherska zapojit obvykle podstatně dříve než jejich dnešní následovníci. Na snímku to dle současných měřítek sice vypadá na skupinu dětských roznašečů letáků, ale spíše půjde o partu, která si chtěla na dětské radosti přivydělat sběrem starého papíru.

Řada chudších obyvatel Vratislavic nad Nisou měla kdysi problém i se zajištěním vytápění svých příbytků v chladných měsících. Uhlí bylo drahé a dřevo v okolních lesích si majitelé hlídali. Jednou z mála možností proto bylo dobývání pařezů, za které se nic neplatilo. Snímek je z Vratislavic, ale stále nevíme odkud přesně.

Sbírka Severočeského muzea v Liberci